

**Безродний М.В., студент 3 курсу спеціальності «081 Право»**

**Науковий керівник : Блінова Г.О., д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права**

*(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна )*

## УЧАСТЬ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В умовах побудови демократичної правової держави виключного значення набуває всебічне укріплення законності, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Для забезпечення законності та правопорядку, боротьби з правопорушеннями в Україні створена і функціонує система правоохоронних органів.

Органам прокуратури належить особливе місце в механізмі гарантій законності. Захищаючи права і свободи громадян, інтереси держави і суспільства органи прокуратури, керуючись у своїй діяльності законами, можуть зобов'язати від імені держави будь-якого керівника піднаглядного органу, організації чи установи усунути порушення законності, вжити заходів для попередження таких порушень у майбутньому, вимагати притягнути до відповідальності винних.

Прийнята у 1996 р. Конституція України передбачає одну з основних функцій прокуратури України - представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. Для практичної реалізації цієї норми Верховна Рада України прийняла Закон України «Про прокуратуру» [1].

У ч. 1 ст. 56 ЦПК України передбачено, що у випадках, встановлених законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб або державних чи суспільних інтересів та брати участь у цих справах [2]. Таким чином, із вищенаведеного випливає, що Конституція України не передбачає здійснення прокурором представництва інтересів громадян у суді, на противагу Закону України «Про прокуратуру», що вказує на існування суттєвої прогалини у чинному законодавстві, оскільки Основний Закон має найвищу юридичну силу, а норми законів не можуть суперечити нормам, закріпленим у Конституції України [3, с. 106]. Разом із тим, у ст. 1 Закону України «Про прокуратуру» передбачено, що прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави [2]. Тобто метою функціонування системи прокуратури є захист прав, свобод і законних інтересів, зокрема особи.

Цивільний процесуальний кодекс України (ЦПК) у статтях 56 і 57 вказує, що у визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи іншій заяві, скаргі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. У разі відкриття провадження за позовною заявою, поданою прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі відсутності такого органу або відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі прокурор набуває статусу позивача.

У науці цивільного процесу питання про завдання прокурора в цивільному судочинстві вирішується по-різному. Ними називаються: здійснення законоохоронної функції; необхідність захисту прав і законних інтересів громадян; потреба захисту державних чи громадських інтересів та ін. Але мета й завдання прокурора в цивільному процесі й виконувані ним процесуальні функції, його процесуально-правове становище визначені в чисельних нормах права; тому правові норми служать підставим для участі прокурора в цивільному процесі [4].

Разом із тим, наголошує Н.О. Сидоренко, враховуючи службовий характер заінтересованості прокурора у цивільному процесі, норми ЦПК України не передбачають право учасників справи заявляти відвід прокурору як службовій особі, у тому разі, наприклад, якщо така особа є упередженою, заангажованою і необ'єктивною або в інших встановлених законом випадках. Так, відповідно до ч. 2 ст. 39 ЦПК України «з підстав, зазначених у статтях 36, 37 і 38 цього Кодексу, судді, секретарю судового засідання, експерту, спеціалісту, перекладачу може бути заявлено відвід учасниками справи» [3]. Як бачимо, у цьому переліку прокурор не зазначений. На думку Н.О. Сидоренко, відсутність в ЦПК України норм, які б закріплювали право учасника справи заявляти відвід прокурору є суттєвим недоліком процесуального закону, що потребує вирішення.

Отже, участь прокурора в цивільному процесі врегульована не достатнім чином проте загалом спрямована: на захист прав і законних інтересів громадян та інтересів держави; на сприяння судові у виконанні вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ та постановлення судових рішень, що ґрунтуються на законі; на своєчасне вжиття заходів до усунення порушень закону, від кого б вони не виходили, керуючись принципами законності, незалежності суддів, рівності фізичних та юридичних осіб перед законом і судом.

#### Перелік посилань:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 2-3. ст.12
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41. 42. ст.492
3. Сидоренко Н.О. Проблеми правового регулювання участі прокурора у цивільному процесі. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. № 73. 2022. С. 104-111. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.18>
4. Петренко В. Підстави, процесуальні форми і види участі прокурора в цивільному процесі. <https://lh.pl.court.gov.ua/sud1617/pres-centr/news/377718>